

« zurück blättern vor »

SZOPA I subst. f., ab 1425. **1)** ‘provisorisches Holzgebäude, u. a., zur Unterbringung von landwirtschaftlichen Geräten’ – ‘prowizoryczny budynek drewniany służący m.in. do przechowywania sprzętu gospodarkiego’: 1437 AGZ V 92, STP *Thabernam meam... Iohanni... simul cum curia, stabulis et schoppis... dedi.* ○ (1466) 1960 KsNWarsz I nr 681, STP *Mathias... recognovit, quia vendidit agrum et predium... et excipit sibi... vyerzysko y schopą.* ○ 1522 OpecŻyw 25, SPXVI *panna maria [...] mieffskalą [!] w one ffopie przy iaflach aż do czterdziefnego dnia.* ○ 1528 Murm 134, SPXVI *Lignile ubi ligna in domo ad comburendum parata sunt. eyn holtz winckel ader holtzhaus Schopá drewna.* ○ 1560 KrowObr 49, SPXVI *Iż sie národził w nędznym miáftetzku Betleem w szopie.* ○ 1600 KlonWor 22, SPXVI *tą zdráráą trácił ślad / wfpák obrácał stopy / Zadna nie byłá ku drzwiom / lecz wfzytkie do ffopy.* ○ (1664) 1978 Chrap.Diar. 490 *żebyśmy jutro zjazd mieli i konferencyję odprawowali w namiocie carskim, bo ta szopa nieprzystojna.* ○ (1675) 1679 Haur Ek. 6, L *Pilnie przefftrzegać, aby na téy szopie, gdzie cegły, dobrze był zawarty dach.* ○ 1745–1756 Chm.Ateny 33 *Chrystus Pan, gdy się narodził w Betleemskiej szopie.* ○ 1777–1779 Kluk Rośl. 3 296, L *Chowa się częfto siano w szopach na łákach wybudowanych.* ○ 1884 Jun. Mazur. 263, DOR *Konie były od dawna wyprzężone, powóz stał pod szopą.* ○ 1953 Róż.Kart. 62, DOR *Naprzeciwno z drewnianych, wielkich jak hangary szop wyjeżdżały traktory.* – STP, SPXVI, MAĆZ, CN, TR, L, SWIL, SW, DOR. **2)** ‘Wirtshaus, Herberge’ – ‘gospoda, zajazd’: (Mitte 15.Jh.) 1956 GIWroc 110v, STP *Quia non erat eis locus in diversorio, gl. diversorium est commune stabulum pospolny *chewl vel soppa (Luc 2,7).* ○ [LBel.] Ende 15.Jh. R XXV 142, STP *W szopye pospolytey (Ew Zam 292: w stayny) in deversorio (peperit, sc. Maria, filium suum... et reclinavit eum in praesepio, quia non erat eis locus in deversorio Luc 2,7).* – nur STP. **3)** ‘Kienspan, Fackel’ – ‘łuczycwo, pochodnia’: [hapax] 1490 Erz 107, STP *Fax, id est teda pochodnya, schopą.* – nur STP. **4)** ‘provisorisches Gebäude, in dem sich die Senatoren während des Wahlreichstags versammelten’ – ‘prowizoryczny budynek, w którym zasiadali senatorowie na sejmie elekcyjnym’: (vor 1673) 1930 Oble. 455 *w szopie zasięda Senatorowie.* ○ [LBel.] 1782–1784 Skrzet.P. P. 1 93, L *Na seymie elekcyjnym miejsce zasiadania senatorów iest budynek drewniany, naprędcie i umyślnie do tego zrobiony, który nazywaią szopą.* ○ [arch.] (1897–1898) 1921 Smol.W.Dzieje 146, DOR *W szopie lub w kole senat z postami dawał postuchanie reprezentantom kandydatów do tronu.* – TR, L, SWIL, SW, DOR (hist.). **5)** ‘Belagerungsturm’ – ‘wieża oblężnicza’: [hapax] 1691 Bardz.Luk. 46, L *Szopą zakryta pod mury się ruszy Zbliżona Rzymfka dzielność.* – CN, TR, L, SWIL, SW. **6)** ‘Holzriegel,

der die zwei Enden der Geschützlafettenwände zusammenhält' – 'drewniany element spajający końce ścian łoża armaty': [hapax] 1781–1783 Jak.Art. 3 306, L [*Ogonowa szopa*] *Sztuka drewna spaiająca same końce dwóch ścian łożowych*. – L (Artill.), SWIL (art.), Sw (woj.). **7)** 'Spektakel, Affentheater, Aufregung' – 'heca, komedia, awantura, scena': vor 1915 Zap., Sw *A to ci S[[zopa]]! To ty po nocy za cylindrami latać będziesz, a mnie to szopy grasz!* o 1952 Melc.Statek 15, DOR *Widziałem tę jego dziewczynę (...) Robili koło niej wielkie tralala, ganiali za nią, mówie wam, szopa*. – Sw (przen. żart.), DOR (posp.). ♦ **Etym: 1)** mhd. *Schopfe* subst. m., 'Gebäude ohne (Vorder-)Wand, Scheune, Vorbau', LEX, nur für Inh. 1. **2)** nhd. *Schoppe, Schuppe* subst. f., 'Schutzdach, offener Raum mit Überdach', GRI, nur für Inh. 1. ♦ **Komp:** *podszopie* subst. n., 'Unterstand', bel. seit †1584, Sw, zuerst geb. Sw; *przedszopie* subst. n., 'Vorbau', bel. seit 1564, MĄCZ, zuerst geb. MĄCZ. ♦ **Der:** *szopik* subst. m., [hapax] 1.H.15.Jh. R XVI 347, STP *Vindicte faculas, schopyky, non extingquam*. Nur für Inh. 3; *szopka* subst. f., 'kleine Scheune; Nachbildung des Stalls von Betlehem und die danach genannte Theaterdarstellung; satirische Theateraufführung', ca. 1500 R XLVII 369, STP, zuerst geb. MĄCZ, nur für Inh. 1, 7; *szopny* adj., (1669–1697) 1732–1782 Vol.Leg. 5 176, L, zuerst geb. L, nur für Inh. 1; *szopsko* subst. n., 1773 Hor.1, 236 Nar., L, zuerst geb. L, nur für Inh. 1; *szopisko* subst. n., †1796 Nar., Sw, zuerst geb. Sw, nur für Inh. 1; *szopiasty* adj., [hapax] 1843–1855 Moracz.Dzieje IX 86, DOR, nur für Inh. 1; *szopina* subst. f., zuerst geb. Sw, nur für Inh. 1; *szopowy* adj., [hapax] 1954 Nowe drogi 2 s.48, DOR, zuerst geb. DOR, nur für Inh. 1. ♦ Inhalt 2 (wie in STP) scheint nicht ganz sicher, denn lat. *deversorium* bezeichnet zwar eine Herberge, aber die Kontexte (*commune stabulum, pospolny chlew, szopa pospolita, staynia*) scheinen eher auf einen Stall (*stajnia*) hinzuweisen. Die Herkunft von Inhalt 3 und 6 ist unklar. Inhalt 7 geht wohl auf *szopka betlejemska*, ursprünglich eine volkstümliche Theaterdarstellung zur Weihnachtszeit, zurück; zur weiteren Entwicklung vgl. DOROSZEWSKI *Szopa* fungiert hier als eine Art Augmentativ zu *szopka*.

« zurück blättern vor »